

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพกรณีศึกษาเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง

Public Participation in Environmental and Health Impact Assessment
Process: A Case Study of Pollution Control Zone, Rayong Province.

นายสุนัน บุญเมือง นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการจัดการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์สุดาว เลิศวิสุทธิไพฑูรย์ วท.ม. (สุขศาสตร์อุตสาหกรรมและความปลอดภัย)
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง (2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (3) ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (4) แนวทางที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชน

การสำรวจดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนจากประชากรที่เข้าข่ายเกณฑ์การคัดเลือกคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง มีอายุมากกว่า 20 ปี และสามารถอ่านเขียนและพูดภาษาไทยได้ ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นของคำถามด้านความรู้ความเข้าใจ $KR-20 = 0.70$ ค่าถามด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา = 0.82 และคำถามด้านปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา = 0.80 ใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54.25 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง (2) กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมกับการบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ย 2.07 (3) กลุ่มตัวอย่างมีระดับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.39 และ (4) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.22 มีความเห็นว่าแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่กำหนดโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ (1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีมาตรการส่งเสริมเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (2) ควรมีการวิจัยเพื่อกำหนดวิธีการและระยะเวลาที่เหมาะสมของการมีส่วนร่วมในกระบวนการการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน/การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ/เขตควบคุมมลพิษ/จังหวัดระยอง

Abstract

The objectives of this study were to explore; (1) the knowledge and understanding about the participation in the process of the environmental and health impact assessment of people living in the pollution control zone, Rayong province; (2) the level of public participation; (3) the problems and barriers of public participation, and (4) the appropriate approach of public participation.

The survey was conducted by a multi-stage random sampling of 400 people who meet the inclusion criteria which were: people living in pollution control zone, over 20 years of age, and able to read, write and speak Thai. Data were collected using a questionnaire which had the reliability of the questions about knowledge and understanding ($KR-20 = 0.70$). The questions about public participation has good internal consistency with a Cronbach's alpha of 0.82, as well as the questions about problems and barriers of public participation ($\alpha = 0.80$). The data collected was analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

This study revealed that; (1) 54.25 percent of the respondents have a medium level of knowledge and understanding; (2) the participation of the respondents with the environmental and health impact assessment were at low level, with a mean of 2.07.; (3) the respondents had problems and faced with barriers in the process of environmental and health impact assessment at moderate level, with a mean of 3.39.; (4) the majority of the respondents (94.22%) were agreed on the guidelines for environmental and health impact assessment of the Ministry of Natural Resources and Environmental by stating that the guidelines were appropriate.

Suggestions; (1) the relevant authorities should establish procedures to promote and increase public participation as well as to reduce barriers of public participation; and (2) more research

studies should be conducted to determine the appropriate time frame for each step of public participation in the environmental and health impact assessment.

Keywords: Public participation/Environmental and health impact assessment/Pollution control zone/Rayong Province

1. บทนำ

การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเป็นการให้ความสำคัญกับสุขภาพของมนุษย์ที่อาจได้รับผลกระทบจากนโยบายแผนงานและโครงการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผลการประเมินจะทำให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจของหน่วยงานเหล่านั้นมีข้อมูลพิจารณาตัดสินใจได้รอบคอบมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถวางแผนกำหนดมาตรการป้องกันควบคุมเพื่อลดหรือกำจัดผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้นหากจะมีการดำเนินการตามนโยบายแผนงานและโครงการนั้นๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่จัดให้มีขึ้นในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น นำเสนอข้อสงสัยโต้แย้งหรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติหลายมาตราที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของรัฐโดยเฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชนคือ มาตรา 67 วรรคสอง การดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือ

ทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบ ก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550)

หลักการเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏเด่นชัดทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่กระนั้นก็ตามการนำเอาหลักการนี้ไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมและบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างแท้จริงยังประสบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย และเป็นเรื่องที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสม หนึ่งการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอาจกระทำได้ในหลายรูปแบบ ตั้งแต่การแจ้งให้ทราบ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน การปรึกษาหารือ การเปิดให้แสดงความคิดเห็นโดยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจเพื่อรับฟังความคิดเห็นหรือข้อวิจารณ์ การประชุมรับฟังความคิดเห็น และการจัดทำประชาพิจารณ์ ฯลฯ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปทั้งในระดับชาติและระดับสากล การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) และเป็นหลักการพื้นฐานของระบบธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการและการตัดสินใจที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม การให้สิทธิแก่ประชาชนในการร่วมจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้กฎหมายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพมีประโยชน์หลายประการ เช่น เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ในการตัดสินใจให้รอบคอบขึ้น ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น

สามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้ ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน และไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความห่วงกังวลของประชาชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง ในกระบวนการประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญและเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงทัศนคติและความคิดเห็นต่างๆ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อแสวงหาทางออกหรือกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วม แนวทางที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรในการศึกษาคือประชาชนในพื้นที่ควบคุมมลพิษจังหวัดระยองมีจำนวนทั้งสิ้น 121,883 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling technique) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จำแนกตามชั้นภูมิของประชากรแต่ละตำบลโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกเข้าร่วมในการวิจัยคือ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง มีอายุมากกว่า 20 ปี สามารถอ่านเขียนและพูดภาษาไทยได้ เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างภายในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบคำถามเองโดยอิสระ โดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับแบบสอบถาม คอยให้คำแนะนำและคำอธิบายต่างๆ กรณีที่มีข้อสงสัยในประเด็นข้อคำถาม ทำการเก็บรวบรวม

แบบสอบถามหลังจากที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วหรือนัดหมายเวลาการจัดเก็บในภายหลังแล้วแต่กรณี

โดยแบบสอบถามมีองค์ประกอบเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรอิสระประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่งทางสังคม ในชุมชน

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลกระทบบ้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ประกอบด้วยข้อคำถามที่ใช้ในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบบ้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เป็นคำถามแบบตรวจรายการ (Check - list) จำนวน 20 ข้อ มีคำตอบเป็น 2 ตัวเลือก คือ “ใช่” และ “ไม่ใช่” โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือคำตอบที่ตอบถูกจะมีค่าระดับคะแนนเท่ากับ 1 และคำตอบที่ตอบผิดจะมีค่าระดับคะแนนเท่ากับ 0

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบบ้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยลักษณะข้อคำถามชนิดเป็นคำถามแบบปลายปิด โดยยึดรูปแบบการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟ ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 20 ข้อ โดยประยุกต์ระดับการมีส่วนร่วมจากมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามมาตราวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นระดับการมีส่วนร่วมระดับมากที่สุดมีระดับคะแนนเท่ากับ 5 ความคิดเห็นระดับการมีส่วนร่วมระดับมากมีระดับคะแนนเท่ากับ 4 ความคิดเห็นระดับการมีส่วนร่วมระดับปานกลางมีระดับคะแนนเท่ากับ 3 ความคิดเห็นระดับการมีส่วนร่วมระดับน้อยมีระดับคะแนนเท่ากับ 2 ความคิดเห็นระดับการมีส่วนร่วมระดับน้อยมากมีระดับคะแนนเท่ากับ 1

ตอนที่ 4 ระดับของปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบบ้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยลักษณะข้อคำถามชนิดเป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย ปัญหา

และอุปสรรคจากการดำเนินงานของเจ้าของโครงการ จำนวน 5 ข้อ และปัญหาและอุปสรรคจากภาคประชาชน จำนวน 5 ข้อโดยประยุกต์ข้อคำถาม ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผลโดยประยุกต์เกณฑ์จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ตโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ระดับปัญหาและอุปสรรคระดับมากที่สุดมีระดับคะแนนเท่ากับ 5 ความคิดเห็นระดับปัญหาและอุปสรรคระดับมากมีระดับคะแนนเท่ากับ 4 ความคิดเห็นระดับปัญหาและอุปสรรคระดับปานกลางมีระดับคะแนนเท่ากับ 3 ความคิดเห็นระดับปัญหาและอุปสรรคระดับน้อยมีระดับคะแนนเท่ากับ 2 ความคิดเห็นระดับปัญหาและอุปสรรคระดับน้อยมากมีระดับคะแนนเท่ากับ 1

ตอนที่ 5 ข้อมูลแนวทางที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบบ้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับช่องทางการสื่อสาร ระยะเวลาในการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการประเมินผลกระทบบ้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยยึดแนวทางการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบบ้านสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ที่ประกาศ ณ วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2552 เป็นเกณฑ์ และข้อเสนอกับที่เกี่ยวข้องที่เห็นว่า มีประโยชน์ต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบบ้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ภายในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง

เครื่องมือการวิจัยที่จัดทำขึ้นเองผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา และความเที่ยงของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และนำมาแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำ ทดสอบเครื่องมือวิจัย โดยการนำเครื่องมือที่ได้ทำการปรับปรุงครั้งสุดท้ายไปทดสอบกับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในท้องที่ตำบลพล อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ซึ่งอยู่นอกเขตควบคุมมลพิษ และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรแฝงที่อาศัยอยู่ในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองจำนวน 30 ตัวอย่าง หลังจากนั้น

นำแบบสอบถามที่ได้ทดลองมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าข้อคำถามด้าน ความรู้ความเข้าใจใช้วิธีการของคูเดอริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น KR-20 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70 ค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถามด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.82 และข้อคำถามด้านปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองนั้นดำเนินการโดยผู้วิจัยและคณะผู้ช่วยวิจัยจำนวน 3 คน ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการใช้แบบสอบถาม กระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนรายละเอียดและคำแนะนำที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามจะนำส่งมอบแก่กลุ่มตัวอย่างโดยตรง และบางส่วนจะส่งมอบผ่านทางผู้นำชุมชนพร้อมทั้งคำชี้แจงและให้คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม เพื่อส่งมอบแก่กลุ่มตัวอย่างต่อไปอีกทอดหนึ่ง โดยจำนวนแบบสอบถามที่จัดทำและส่งให้แก่กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 500 ชุด โดยคำนวณสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนร้อยละ 25 เพื่อกรณีที่ไม่ได้รับแบบสอบถามคืน หรือการตอบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่คำนวณได้คือ 400 คน และมีการกระจายแก่กลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 เท่าๆ กันในทุกตำบล โดยมีช่วงเวลาในการจัดส่งและจัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามคือช่วงวันที่ 1 สิงหาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2554

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS for Windows Version 16)

ในการศึกษาครั้งนี้จัดแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจได้ 4 ระดับ คือ ไม่มีความรู้ความเข้าใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.00 - 0.25 ความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.26 - 0.50 ความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.51 - 0.75 ความรู้ความเข้าใจในระดับสูงค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.76 - 1.00 ตามลำดับ

ส่วนการแบ่งระดับคะแนนการมีส่วนร่วม และระดับปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมเป็น 3 ระดับคือ ระดับการมีส่วนร่วมและระดับปัญหาอุปสรรคระดับต่ำมีระดับ

คะแนนเฉลี่ยคือ 1.00 - 2.33 ระดับการมีส่วนร่วมและระดับปัญหาอุปสรรคระดับปานกลางมีระดับคะแนนเฉลี่ยคือ 2.34 - 3.66 ระดับการมีส่วนร่วมและระดับปัญหาอุปสรรคระดับสูงมีระดับคะแนนเฉลี่ยคือ 3.67 - 5.00 ตามลำดับ

3. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะคือ จำนวนเพศชายที่ใกล้เคียงกันกับเพศหญิง คือ ร้อยละ 52.8 และร้อยละ 47.3 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 40 ถึง 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.8 อันดับที่สองคือช่วงอายุ 30 ถึง 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.8 อันดับที่สามคือช่วงอายุ 20 ถึง 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.3 อันดับที่สุดคือช่วงอายุ 50 ถึง 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.8 และช่วงอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.5 การศึกษากลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 21.0 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 23.0 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 23.5 ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ระดับอนุปริญญาหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 17.5 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 14.3 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 0.8 ตำแหน่งหรือสถานะในสังคม พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 69.5 เลขาธิการชุมชนหรือกรรมการฝ่ายต่างๆ ของชุมชน ร้อยละ 11.5 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 9.8 ประธานหรือรองประธานชุมชน ร้อยละ 3.5 ตำแหน่งหรือสถานะอื่นๆ ร้อยละ 2.8 สมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น ร้อยละ 2.5 และกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบล ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61.5 ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 15.8 รับราชการหรืองานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 8.5 อาชีพอื่นๆ ร้อยละ 6.5 เกษตรกร ร้อยละ 5.3 และเกษียณอายุ ร้อยละ 2.5 รายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในช่วง 10,001 ถึง 20,000 บาท ร้อยละ 46.5 ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 32.5 ช่วง 20,001 ถึง 30,000 บาท ร้อยละ 14.3 ช่วง 30,001 ถึง 40,000 บาท ร้อยละ 3.8 ช่วง 40,001 ถึง 50,000 บาท และช่วงมากกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลกระทบด้าน

สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ประกอบด้วยข้อคำถามที่ใช้ในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พบว่าประชาชนในเขต

ควบคุมมลพิษจังหวัดระยองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.76 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละ และระดับความรู้ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (n = 400)

ระดับความรู้ความเข้าใจ	จำนวนข้อที่ตอบถูก	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
สูง	16 - 20	0.76 - 1.00	180	45.00
ปานกลาง	11 - 15	0.51 - 0.75	217	54.25
ต่ำ	6 - 10	0.26 - 0.50	3	0.75
ไม่มีความรู้ความเข้าใจ	0 - 5	0.00 - 0.25	0	0.00
รวม			400	100.00

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยยึดรูปแบบการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอ็พฮอฟ ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.067 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (n = 400)

การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการตัดสินใจ	2.368	0.989	ปานกลาง
ด้านการปฏิบัติการ	1.959	1.006	ต่ำ
ด้านการรับผลประโยชน์	2.123	1.045	ต่ำ
ด้านการประเมินผล	1.820	0.945	ต่ำ
รวม	2.067	0.996	ต่ำ

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง พบว่าระดับของปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยลักษณะข้อคำถามชนิดเป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย ปัญหาและอุปสรรคจาก

การดำเนินงานของเจ้าของโครงการและปัญหาและอุปสรรคจากภาคประชาชน โดยประยุกต์ข้อคำถามปัญหาและอุปสรรคออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล สามารถสรุปผลการวิจัยดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (n = 400)

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหาและอุปสรรค
ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานของเจ้าของโครงการ	3.32	ปานกลาง
ปัญหาและอุปสรรคจากการมีส่วนร่วมภาคประชาชน	3.46	ปานกลาง
เฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม	3.39	ปานกลาง

ผลการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง พบว่าช่องทางการสื่อสารที่ประชาชนในเขตควบคุมมลพิษได้รับข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอยู่ใน

ระดับปานกลาง โดยช่องทางการสื่อสารได้รับและเข้าถึงมากที่สุดลำดับหนึ่งคือ ป้ายประกาศโฆษณา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.63 ลำดับที่สองคือ รถแท็กซี่เสี่ยงคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.46 และลำดับที่สามคือ วิทยุคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.43 ตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ช่องทางการสื่อสารที่ประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมในการให้ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (n = 400)

ช่องทางการสื่อสาร	ค่าเฉลี่ยรับสาร/ลำดับที่	ค่าเฉลี่ยช่องทางที่เหมาะสม/ลำดับที่
ป้ายประกาศ/โฆษณา	2.63 (1)	1.70 (3)
รถแท็กซี่เสี่ยง	2.46 (2)	2.72 (1)
วิทยุ	2.43 (3)	1.06 (4)
เสียงตามสายในชุมชน	2.26 (4)	2.40 (2)

ช่องทางการสื่อสารที่ประชาชนในเขตควบคุมมลพิษมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมากที่สุดลำดับหนึ่งคือ รถแท็กซี่เสี่ยง

คิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 ลำดับที่สองคือ เสียงตามสายในชุมชนคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.40 และลำดับที่สามคือ ป้ายประกาศ/โฆษณา คิดเป็นค่าเฉลี่ยสะสม 1.70 ตามลำดับดังรายละเอียดในตารางที่ 4

4. อภิปรายผล

1) การวิจัยนี้พบว่าระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอยู่ในระดับที่สูงนั้นอาจจะเป็นเพราะในปัจจุบันประชาชนในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองมีความตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการลงทุนในพื้นที่ ประกอบกับประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้หลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นป้ายโฆษณา รถแท็กซี่กระจายเสียง เสียงตามสายของชุมชนต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานภาคท้องถิ่น เช่น เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุญชู วงศ์อนันต์นนท์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง”

2) จากผลการวิจัยที่พบว่าประชาชนในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองมีระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอยู่ในระดับที่ต่ำนั้น อาจจะเป็นเพราะว่า (1) ประชาชนในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองไม่ค่อยมีเวลาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในการทบทวนร่างรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง “ปัญหาจากการมีส่วนร่วม” ในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของทิวังค์ ศรีบุรี (2541) และสอดคล้องกับผลการสืบค้นข้อมูลจากการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของหลายๆ โครงการที่จัดทำรายงานผลการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในช่วง พ.ศ. 2553 เช่น กลุ่มบริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (เครือ ปตท.) กลุ่มบริษัทดาวเคมีคอล (ประเทศไทย) กลุ่มบริษัทซิเมนต์ไทยเคมีคอล จำกัด ฯลฯ มีข้อสังเกตว่ากลุ่มคนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการ

มีส่วนร่วมนี้จะเป็นกลุ่มคนกลุ่มเดิมๆ (2) เจ้าของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพส่วนใหญ่จะจำเพาะเจาะจงกลุ่มคนที่เข้าร่วมในเวทีและขั้นตอนต่างๆ โดยเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชนหรือกลุ่มคนที่มีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่เป็นคุณต่อผู้จัดทำรายงานโดยการสืบค้นจากการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของหลายๆ โครงการจะมีกลุ่มผู้นำชุมชนหรือคนที่มีบทบาทนำด้านสิ่งแวดล้อมเข้าร่วมในกิจกรรมการมีส่วนร่วม (3) บริษัทที่ปรึกษาที่จัดทำร่างรายงานให้แก่เจ้าของโครงการต่างๆ มักจะเลือกหรือทำหน้าที่สื่อเชิญกลุ่มคนหรือหน่วยงานต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบริษัทและให้ข้อมูลที่เชื่อถือต่อการจัดทำรายงานผลการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (4) เจ้าของโครงการที่จัดทำรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพต่างๆ มีการให้สิ่งตอบแทนไม่ว่าจะเป็นในรูปของเงินตอบแทน สิ่งของสมนาคุณ การจัดเลี้ยงรับรอง ที่แตกต่างกัน ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่แตกต่างกัน โดยสามารถอธิบายผลได้จากการตรวจสอบข้อเสนอแนะต่างๆ และบันทึกการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในหลายๆ เวทีจะมีการกล่าวถึงเรื่องสิ่งตอบแทนที่แตกต่างกันของแต่ละโครงการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนี้ (5) ช่วงเวลาที่ทำการศึกษาพบว่าเป็นช่วงเวลาที่หลายๆ โครงการได้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในช่วงเวลาที่ศึกษาอาจแตกต่างกับช่วงเวลาก่อนหน้านี้ที่มีโครงการหลายๆ โครงการได้จัดทำรายงาน

3) จากผลการวิจัยที่พบว่าระดับปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองโดยภาพรวมในระดับปานกลางอาจจะเป็นเพราะว่า (1) ในส่วนของเจ้าของโครงการส่วนใหญ่มักเปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วน ทั้งนี้อาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ความตั้งใจที่จะปกปิดข้อมูล หรือไม่มีความรู้ในประเด็นที่จำเป็นจะต้องสื่อสารให้ประชาชนทราบ หรือข้อมูลเป็นความรู้ด้านเทคนิคยากที่ประชาชนจะทำความเข้าใจทำให้

ประชาชนขาดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามในประเด็นนี้ (2) ในส่วนของภาคประชาชนนั้นการไม่ตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การขาดองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการตอบข้อคำถามในแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง

4) จากผลการวิจัยที่พบว่าประชาชนเห็นว่ขั้นตอนและวิธีการในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่กำหนดแนวทางโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีความเหมาะสมนั้นอาจเกิดจากประชาชนไม่ทราบรายละเอียดปลีกย่อยมากพอว่าแต่ละขั้นตอนต้องมีรายละเอียดใดบ้างที่ต้องทำการศึกษาและแต่ละประเด็นจะต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อยเพียงใดในการดำเนินการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงมีความคิดเห็นว่าแนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการเสนอแนะในแบบสอบถาม และประมวลผลจากการสัมภาษณ์พูดคุยแสดงทัศนะแบบไม่เป็นทางการของกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อแยกประเด็นย่อยลงไปพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่านั้นที่ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมด้านรับผลประโยชน์ ส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ และส่วนร่วมด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ซึ่งถือว่ามีค่าจำเป็นอย่างมากในการที่จะต้องมีมาตรการและกระบวนการต่างๆ ในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนากระบวนการและวิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมเพื่อ

ปรับปรุงและเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านต่างๆ ในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเพิ่มมากขึ้นตามลำดับต่อไป

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพนั้นระดับของปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลางจึงมีความจำเป็นอย่างมากในการที่จะต้องมีมาตรการและกระบวนการต่างๆ ตลอดจนการให้ความรู้แก่ภาคประชาชนและเจ้าของโครงการต่างๆ การอาศัยกลไกความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ผู้สนใจทำการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ค่านิยมของคนในสังคม ความตระหนัก ค่านิยม วัฒนธรรมในชุมชน ฯลฯ เพื่อให้ทราบว่าตัวแปรอื่นๆ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือออกแบบคำถามในแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อที่จะสามารถสะท้อนถึงระดับความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่าง มีการเจาะลึกในรายละเอียดแต่ละประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่สะท้อนจากภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของแต่ละท้องถิ่นด้วย การกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนการกำหนดแนวทางและขอบเขตการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพและขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพควรมีการวิจัยที่มีรายละเอียดเจาะลึกเพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานส่งเสริมสุขภาพและอาชีวอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง (2553) ข้อมูลพื้นฐานสุขภาพในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง. ระยอง: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง.

จักรกริช ใจดี (2542) "ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กรุงเทพมหานคร". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จำลอง โพธิ์บุญ (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม". วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. 3, 1 (มกราคม - มิถุนายน): 141 - 174.

เจมส์ แอล เครตัน (2543) คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์. นนทบุรี: ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย.

ถวิลวดี บุรีกุล (2552) พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: เอ.พี. กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์.

ทวิวงศ์ ศรีบุรี (2541) การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มายด์พับลิชชิง.

ธรรมจรรย์ ดุลยธารัง (2546) "การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาเทศบาลภายในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา". วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการทรัพยากร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญชู วงศ์อนันต์นนท์ (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง". การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

"ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม". (2552, 31 สิงหาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 125 ง หน้า 13.

"ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ" (2552, 29 ธันวาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 188 ง หน้า 2.

"รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2550)" (2550, 24 สิงหาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอน 47 ก หน้า 1.

วสันต์ วัฒนะรัตน์ (2541) "เจตคติของนักวิชาการสิ่งแวดล้อมภาครัฐและเอกชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม". วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วีระกิตติ์ ชาญปริพรรณ์ และคณะ (2551) รายงานการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนคลองจระเข้ในซอย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา หลักสูตรนักบริหารระดับกลาง รุ่นที่ 7 กระทรวงยุติธรรม จัดโดย สำนักพัฒนาบุคลากรกระทรวงยุติธรรม สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม วันที่ 4 - 6 มิถุนายน 2551.

ศาลปกครองระยอง (2552) "คำพิพากษา คดีหมายเลขแดงที่ 32/2552 เรื่องคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติที่ดังกล่าว่าช้าเกินสมควร" ประกาศ ณ วันที่ 3 มีนาคม 2552.

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาระบบและหลักการประเมินผลกระทบต่อด้านสุขภาพ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2552) หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ. นนทบุรี: บริษัท คุณาไทย จำกัด.

- สมพร เพ็งคำ และนำเพ็ญ ไชยรักษ์ (2552) *สู่การพัฒนาที่ไม่เบียดเบียนสุขภาพ ประกาศเขตควบคุมมลพิษรักษาชีวิตคนระยอง*. นนทบุรี: บริษัท คุณาไทย จำกัด.
- สรารุช สุธรรมมาสา (2553) "การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ" ใน *ระบบเครื่องมือและการจัดการความเสี่ยงสำหรับสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม*. หน่วยที่ 9 1 - 53. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ.
- สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2549) *แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูโรกราฟิมพ์.
- ____ (2553) *แนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เอสพีก็อปปีพรีน.
- ____ (2553) *ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: เอสพีก็อปปีพรีน.
- สุธาวัลย์ เสถียรไทย (2543) "แนวคิดเศรษฐศาสตร์นิเวศ" ใน *จักรทิพย์ นาดสุภา และคณะ สถานภาพไทยศึกษา: การสำรวจเชิงวิพากษ์*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ตรีสิวิน.
- สุภาภรณ์ จันทรพัฒนะ (2546) "ความรู้ความเข้าใจของข้าราชการที่มีต่อระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรุณดี สมบูรณ์ยิ่ง (2550) "การศึกษาความคิดเห็นต่อร่างประเด็นการปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการอุตสาหกรรม". วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ แขนงวิชาสาธาณสุขศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Chapin, F.S. (1977). "Social participation and social intelligenic". In *Handbook of Recsearch Design and Social Measurement* 3rd ed. 315 - 320.
- Cohen, J.M. and N.T. Uphoff. (1977). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for International Studies. Cornell University.
- ____ (1980). "Participation's Place in Rural Development Seeking Clarity through Specificity". *World Development*. 8, (January 1980): 324 - 328.
- Kasperson, R.E. and Breitbandm. (1974). *Participation, Decentralization and Advocacy Planning*. Resource Paper No.25. Washington D.C.: Association of American Geographers.
- Rogers, E.M. (1973). *Communication Strategue for Ranidy Planning*. New York: The Free Press.
- United Nations. (1975). *Popular participation in Decision Making for Development*. New York: United Nations Publication.
- Yamane Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. 2nd ed. New York: Harper and Row.